

Večkrat dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Kmal vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravni prostori:
2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

XXV. LETO

Cena lista je \$6.00

Registered as second-class matter January 16, 1935, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., PETEK, 6. SEPTEMBRA (SEP. 6), 1935.

Subscription \$6.00 Yearly.

STEV.—NUMBER 174

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Mussolini diktira Ligi Narodov: "Izključite Abesinijo ali pa nas!"

Italija obtožila Abesinijo v Ženevi, da je "napadalec" in "barbarska država," ki ne spada v kolo civiliziranih držav in zato jo mora Liga izključiti. Če ne bo Abesinija izključena, zapusti Italija Ligo, se glasi brutalni Mussolinijev ultimatum. Ves svet se mora ozirati na Italijo, toda Italija se ne ozira na nikogar!

Ženeva, 5. sept. — Svet Lige Narodov, ki se je včeraj sešel v svetem zasedanju, je na svoji prvi in javni seji slisal brutalni ultimatum iz Rima, da Abesinija mora biti izključena iz Lige Narodov kot "napadalka" in "barbarska država," ki ne spada v kolo civiliziranih držav. Mussolinijev ultimatum se na kratko glasi: "Izključite Abesinijo ali pa izključite nas!"

Italijanski delegat, baron Pompeo Aloisi, je prečital ta ultimatum. Aloisi je izjavil, da to je zadnja beseda Italije. Italija nima več nobenega diplomatskega opravka z Abesinijo. Italija tudi nima več dosti opravka z Ligo narodov, če Liga ne bo upoštevala njene strani; Italija bo na tej seji sveta Lige narodov pasivna in si pripravlja zadnjo besedo glede vseh ključev na tej seji.

Aloisi je to izjavil, ko je zastopnik Anglije Anthony Eden poročal o neuspehu pariške konference in dodal, da Anglija vedno vztraja glede izvajanja pravi Lige narodov; omejeval je tudi Kelloggovo pogodbo, katero je Italija podpisala. Ligi, ministrski predsednik in glavni minister Francije, je bil sentimentalno izrekel upanje, da se spor poravnava brez ključev posledic. Argentinski delegat Guinazu, ki je predsedoval seji, je poročal, da je pooblaščen razsodiščna komisija Lige narodov, v kateri so bili tudi Italijani, zaključila, da ni niti Abesinija odgovorna za obojni spopad, ki je potemčil sedanjí konflikt.

Italijanski delegat je odgovoril Edenu, da Kelloggov pakt ni pravi. Italija — kakor Anglija! — je ta pakt podpisala z lažnimi pridržki. Dalje je rekel, da je Abesinija izrabila svoje stališče kot članica Lige, preobrnila je vse trgovinske in prijateljske pogodbe z Italijo, niti Italijanskim konzulom zaščite in dovoljuje napade na italijanske državljane na svojih obalah in na italijanskem teritoriju.

Francoz Gaston Jeze, diplomatični zastopnik Abesinije, je v dolgem govoru zagovarjal Abesinijo in se čudil, kako more Italija obtožiti Abesinijo kot napadalko, ko je pa razsodiščna komisija Lige narodov, v kateri sta bila tudi dva Italijana, opazila, da nobena sporna stranka, Italija in Abesinija, ne more biti odgovorna za obojni spopad pri Ualualu.

Italijanska obtožnica proti Abesiniji je bila predložena v obliki dolge spomenice. Glavni argument Italije v tej spomenici je, da je Abesinija — barbarska država, ki se danes legalno dovoljuje suženjstvo in njena vlada sama jemlje sužnje kot plačilo namest davkov.

Kim, 5. sept. — Uradno poročilo italijanske vlade, ki je bilo izdano sinoči, poudarja, da je razsodiščna komisija Lige narodov glede ualualskega incidenta brez pomena za Italijo. Komisija ni dokazala, kdo je odgovoren za omenjeni spopad! Predstavnik vlade je pa rekel, da Italija se ne ozira več na Ženevo. Italija pojde po svoji poti — z Ligo, brez Lige ali proti Ligi!

ACLU pritiska na radiopostajo

S tajitvijo cenzure se ne more oprati

New York. — (FP) — Na svoj protest proti cenzuri vesti o stavkah je Ameriška unija za civilne svobodščine dobila odgovor od radiopostaje WLW v Cincinnatiju, v katerem slednja taji, da bi bila kdaj odredila cenzuriranje delavskih vesti. Ta radiopostaja je največja na svetu.

"Naše informacije, na podlagi katerih smo protestirali proti popolni cenzuri stavkarskih vesti, so videti popolnoma avtentične," pravi Unija za civilne svobodščine v odgovoru na tajitev radiopostaje WLW. Poslala ji je fotostatične oddise kopije cenzurnih odredb, katere so ji prišle v roke.

Te kopije originalnih odredb pokazujejo, da je bila cenzura vesti o stavkah odredjena 29. maja in 31. maja. Prva odredba se glasi: "V novinarskem bulletinu, ki se oddaja z naših postaj, se ne sme omenjati nobena stavka."

Druga odredba dva dni pozneje se glasi: "Oddajanje naših dnevnih vesti, kakor ste bili že informirani in kar prakticiramo že nekaj časa, ne sme vsebovati omenitve kakšne stavke. To vključuje tudi študentovske stavke in šolske stavke."

Organizator brezposelnih na zatožni klopi

Morganfield, Ky. — Dne 12. septembra se bo na tukajšnjem sodišču pričela obravnava proti Harveyju Renfrewu, ki je bil meseca julija aretiran radi organiziranja brezposelnih z nekaterimi drugimi vred. Obtožen je zarote in groženj nekemu reliknemu uradniku. Renfrew je "tujec", doma iz Chicaga. Če bo spoznan za krivega, ga čaka ječa od enega do petih let. Organiziral je za American Workers unijo, organizacijo brezposelnih, ki je razširjena v St. Louisu in nekaterih drugih krajih Missourija.

Patriotska proslava ustave ne sme biti v stadionu!

Chicago. — Mestni odbor za parke je odredil stadion (Soldier Field) v Grant parku tudi patriotskim organizacijam, ki pripravljajo hrupno proslavo rojstnega dneva ameriške ustave dne 17. septembra. Na čelu teh organizacij so burbonski republikanci in demokratje. Odbor ni dal stadiona z motivacijo, da proslava pomeni tudi govore o spornih političnih vprašanjih. Z isto motivacijo je odbor odredil stadion "fathru" Coughlinu in Čikaški delavski federaciji.

Sovjeti odpravili diskriminacije v šolah

Moskva, 5. sept. — Sovjetska vlada je odredila, da vse diskriminacije v šolah proti otrokom bivših aristokratov, trgovcev, častnikov bele armade in kulakov morajo prenehati. Navodila učiteljem se glase, da vsa šolska mladina je odsej enakopravna in mora imeti enake pravice pri pouku in igrah.

500 žrtev silnega viharja v Floridi

Reševanje potnikov z nasledlega parnika

Miami, Fla., 5. sept. — Danes ugotavljajo, da je silni tropični vihar, ki je divjal zadnji ponedeljek po Key Westu in južnem obrežju Floride, pokosil najmanj 500 ljudi. Doslej so našli 277 mrtličev, toda mnogo oseb še pogrešajo. Orkan, ki je divjal sto do 125 milj v uri, je uničil vse stavbe, prekučil vlake z železnimi vagoni in izruval drevesa po celi pokrajini.

Največ žrtev so doprinesli vojni veterani, ki so bili zajeti v okolici Rock Harborja, kjer so gradili kemp. Teh veteranov je bilo tamkaj upošlenih okrog 300 in malo je upanja, da je kateri ostal živ. Veliko številno ranjencev z odtrganimi udi je bilo včeraj pripeljanih v bolnišnice v Miamiu.

Miami, Fla., 5. sept. — Rešilne ladje so mogle šele včeraj doseči parnik Dixie, katerega je vihar zagnal na klič 60 milj južno od Miamija. Na parniku je bilo 384 potnikov in mornarjev. Od teh je bilo včeraj premeščenih na rešilne ladje 170. Ljudem na parniku se ni zgodilo nič žalega, razen da so premočeni in silno prestrašeni.

Človeštvo stopa v najkrutejšo dobo?

Tako pravi južnoafriški premier

Oudshoorn, Unija južne Afrike, 5. sept. — J. B. M. Hertzog, ministrski predsednik južnoafriške unije, je včeraj izjavil, da po njegovi sodbi človeštvo stopa v najkrutejšo dobo svoje zgodovine. Ta doba bo ena najkrvavejših in najbolj divjaških.

Hertzog, ki je govoril na konferenci združenih strank, je rekel med drugim: "Ne bom se dotaknil kritičnega konflikta (italijansko-abesinjskega), rečem pa, da to ni navaden konflikt, ni običajni dogodek, ki je podoben mnogim prejšnjim. Človeštvo je danes prežeto z novimi aspiracijami. To ne velja le za evropsko človeštvo, temveč velja v enaki meri tudi za rumenokožne in črnookožne narode v Aziji in Afriki. Afriški konflikt lahko sproži največje plemensko vojno v zgodovini človeštva."

Lewis poziva na izvolitev Roosevelta

Washington. — John L. Lewis je v svojem govoru na Labor day pozval organizirano delavstvo, naj se pridruži kampanji za ponovno izvolitev Roosevelta na podlagi njegovega skorda. Lewis je bil prej republikanec in dober prijatelj Hooverja. Njegov govor je najbolj razveselil glavnega postarja Farleyja, ki je Rooseveltov politični manažer.

DELAVSTVO V INDIANI V BOJU ZA SVOBODO GOVORA

Thomasov shod dal pobudo za vzpostavitev civilne vlade v Terre Haute

BOJ ZANEŠEN NA SODIŠČE

Terre Haute, Ind., 5. sept. — Pri dveh tovarnah je delavstvo včeraj zopet obnovilo piketiranje, prvič po oklicu obsednega stanja pred šestimi tedni. Med piketi je bil tudi Powers Hapgood, član eksekutive socialistične stranke, ki je bil prejšnji teden aretiran, ker je insistiral na svobodo govora.

Socialisti in strokovne unije so zadnji tork vložili na zveznem sodišču aplikacijo za injunkcijo proti obsednemu stanju. Obravnava se bo vršila 20. septembra. Terre Haute, Ind. — (LSPS) — Aretacija dveh socialistov po državni milici, ki vlada v okrožju Vigo že nad šest tednov s pomočjo obsednega stanja, je tista bifka, ki bo kameli zlomila hrbet. Kot znano, sta bila aretirana prejšnji teden Leo Vernon in Powers Hapgood, ker je prvi organiziral protestni shod proti vojaški diktaturi gubernerja McNutta, drugi ga je pa v tem podprl.

Hrbtenica vojaške diktature je bila faktično prošli teden že nalomljena, ko so socialisti in unije imeli dva shoda na en dan, na katerih je bil Norman Thomas glavni govornik. Nobenega ošpicega poveljnika milice niti gubernerja niso vprašali za dovoljenje.

Pred okrajnim sodiščem so zadnji četrtek popoldne enostavno sklicali shod in takoj so imeli dva tisoč poslušalcev. Govorila sta tudi Vernon in Hapgood, katerima je poveljnik milice dan prej zagrozil, da bosta takoj aretirana, če bosta govorila z več ko eno osebo.

Isti dan zvečer se je vrnil na drugi shod v glavni dvorani centralne unije. Napovedan je bil ob osem uri, ampak je bila dvorana ob pol osmih že tako natlačena ko žveplenke v škafli. Obema shodoma sta predsedovala unijska vodja — opoldanskemu Max Schaefer, podpredsednik okrajne centralne unije, večernemu pa T. N. Taylor, predsednik državne delavske federacije.

Da si opere dolgi nos, je poveljnik milice major Weimar — suspendiral obsedno stanje za delavstvo, naj se pridruži kampanji za ponovno izvolitev Roosevelta na podlagi njegovega skorda. Lewis je bil prej republikanec in dober prijatelj Hooverja. Njegov govor je najbolj razveselil glavnega postarja Farleyja, ki je Rooseveltov politični manažer.

Velika oblačilna stavka v N. Yorku

Prometnim klerkom se pridružilo 50,000 krojaških delavcev

New York, 5. sept. — Včeraj se je nad 10,000 prometnim klerkom (shipping clerks), ki so zastavljali zadnji teden za priznanje svoje nove unije, zvešale plač in skrajšanje delovnika; pridružilo s simpatično stavko 50,000 krojaških delavcev v industriji za ženske obleke. Silčno so storili tudi vozniki.

Včerajšnja stavka je nastala povsem spontano. Prometni klerki, ki so večinoma sami mladi fantje od 16 do 25 let starosti, so organizirali "leteče akadre", ki so šli od tovarne do tovarne v oblačilnem distriktu in pozivali krojače na simpatično stavko. Njih naloga je bila lahka, ker so organizirani krojači že prej gojili, da ne bodo delali s kakebi. Sredi popoldneva so bili že vsi krojači na ulicah, kjer so se vršile spontane demonstracije delavske solidarnosti.

Prometni klerki in dečki, ki prenašajo ali prevažajo obleke, so se organizirali v neodvisni Ladies Apparel Shipping Clerks unijo, ki se bo po stavki najbrž pridružila International Ladies Garment Workers uniji, katere je dala stavkarjem pet tisoč dolarjev v stavkovni sklad.

David Dubinsky, predsednik ILGWU, se je včeraj sam postavil za posredovalca med stavkarji in oblačilnimi podjetniki, katere je pozval na konferenco za sklenitev pogodbe in končanje stavke.

Pripadnika delavske stranke izvoljena za delegata

Chicago. — Dva izmed treh delegatov, ki zastopajo Čikaško delavsko federacijo na konvenciji državne delavske federacije, ki se je pričela ta teden v Bellevillu, sta zagovornika delavske stranke. Objubila sta, da bosta zagovarjala ustanovitve delavske stranke v Illinoisu. Kampanjo za njuno izvolitev je vodil David McVey, predsednik okrajne delavske stranke, ki je bila ustanovljena 25. avgusta na konferenci zastopnikov 63 unij.

Železničarji proti konsolidaciji prog

Chicago. — Tukaj se je sestalo na konferenci ta teden okrog dva tuceta zastopnikov železniških delavcev radi projektirane konsolidacije železniških postaj v Kansas Cityju. Bavi se z vprašanjem dela in se bore proti neizbežnim odločitvam v slučaju konsolidacije. Konferenca se je udeležil tudi vladni železniški koordinatorski Joseph B. Eatsman, ki tolaži železničarje s sladkimi besedami. Iz Washingtona je prišel tudi J. M. Burns, tajnik železničarskega departmanta Ameriške delavske federacije.

Naciji pretepli ameriškega dijaka

Berlin, 5. sept. — Ameriški dijak Arthur Mueller iz Philadelphije je bil včeraj brutalno napaden v Monakovem, ko je opazoval parado napadalnih čet na ulici in ni salutiral zastavi s svastiko. Vojak je stopil iz čete k njemu in ga udaril po obrazu in prsih. Poveljnik čete se je kasneje opravičil, ko je izvedel, da je bil študent ameriški turist.

Se ne bodo zredili od reliefa

Burlington, Ia. — V okrožju Des Moines oblasti očividno ne verujejo v relief. Brezposelne družine, katerih so pustili na reliefu le 379, pred poldrugim letom jih je bilo pa nad 2000, dobivajo le \$3.49 na teden.

KANADSKA PROVINCA PRIPRAVLJENA NA UTOPIJO

"Socialne kreditarje" v Alberti čaka velik glavobol

VOLILCI NASEDLI ILUZIJI

Ottawa, Canada. — (FP) — Velika volilna zmaga "socialnih kreditarjev" v kanadski provinci Alberti se lahko smatra za večjo pretnjo denarnim močnostem. Združeni farmerski stranki je res prinesla strahovit poraz, ker ni bil izvoljen niti en njen kandidat. Ta stranka je več let vladala Alberto. Od 63 sedežev v legislaturi so konservativci dobili le dva, liberalci štiri in socialni kreditarji 57.

Ta zmaga "nove ideje" se dopade marsikomu, posebno pa tistim, katerim je malo ali pa nič znano o tej "novi ideji", o socialnem kreditu, katerega je s takim uspehom oznanjal evangelist William Aberhart, zdaj premier Alberta in vodja svoje nove stranke, ki se je čez noč znašla v vladi.

Evangelist Aberhart je Douglasove ideje o socialnem kreditu sicer prikrojił po svoje. Vsaki odrasli osebi je obljubil socialno dividendo \$25 na mesec ("to je ilustracija, znašala pa bo močje \$65", je govoril volilem). Otroci naj bi "za začetek" dobivali od \$5 do \$20 na mesec. Denar bi država dobila od posebne davka, predvsem od kupčijekega.

Poleg tega je Aberhart obljubil tudi "poštene cene" tako za producente kakor za konzumente. Kako bo vse to izvedel, volilec ni pojasnil, ker je to po njegovem mnenju preveč za njih razum. Da pa tudi njegovo znanje ekonomije ni posebno globoko, je razvidno iz tega, ker je volilce zagotovil, da ne bodo izdali nobenega novega denarja in se ni treba bati inflacije... Kot izmenjevalno sredstvo za nabavo potrebščin in plačevanje delavcev bodo rabili neizmenjevalne devize (non-negotiable securities). Kako je to dosegil pod privatno produkcijo, Aberhart ni povedal. Najbrž tudi ne more.

Vseeno zdaj pravi, naj volilci v Alberti potrpe 18 mesecev, da izdela načrt in ga prične izvajati v praksi. 18 mesecev je sicer lepa doba za pričetek izvajanja programa po vladi, ki ima 90 odstotkov poslancev na svoji strani. Albertčani bodo mogoče pripravljeni počakati teh 18 mesecev brez večjega godrnjanja. Glavno je, da res prično potem dobivati "za začetek" ali pa kot "ilustracija" \$25 na mesec ("mogoče bo pa \$65") in otroci nekaj manj.

In ker se je navadnemu in preprostu človeku res težko upirati tako lepim obljubam ter iluzijam, bo evangelist Aberhart zdaj lahko demonstriral koliko praktične vrednosti je Douglasova ideja socialnega kredita in koliko utopija (Douglas je angleški general, ki živi v pokojni).

Po mnenju voditeljev ter pristašev kanadske farmerske delavske stranke (Cooperative Commonwealth federacije) bo socialni kreditarjem ostal glavobol, ker Aberhartova vlada ne bo mogla izvesti svoje utopije in svojih obljub. Z novim davkom na potrebnost ali pa tudi na posredstva v svrhu plačevanja "socialnega kredita" ljudem sigurno ne more nihče pomagati. V najboljšem slučaju bi to pomenilo le prekladanje iz enega žepa v drugega, pri katerem procesu pa se nekaj izgubi za stroške in je človek kopčeno na slabšem.

Kljub temu bodo Albertčani imeli vsakega leta zanimiv eksperiment, če bo Aberhartova vlada res skušala izvajati svoj program. Alberta je skoraj izključno agrarna provinca in ima le malo industrije.

Delegacija detroitskih gospodinj v uradu AAA v Washingtonu, kjer so protestirale proti navijanju cen mesu.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila
1904

2657-59 Lawndale Ave., Chicago, Ill. Tel. Rockwell 4904

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODSEK:

VINCENT CAINKAR, predsednik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRED A. VIDER, gl. tajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, taj.bol.odd.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN VOGRICH, gl. blagajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FILIP GODINA, upravitelj giasla.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik giasla.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBOBNIKI:

FRANK SOMRAK, prvi podpredsednik.....996 E. 74th St., Cleveland, O.
JOHN E. LOKAR JR., drugi podpredsednik.1198 E. 170th St., Cleveland, O.

GOSPODARSKI ODSEK:
MATH PETROVICH, predsednik.....896 E. 140th St., Cleveland, O.
ANTHONY CVETKOVICH.....983 Seneca Ave., Brooklyn, N. Y.
JOHN OLIP.....149 S. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.

POROTNI ODSEK:
JOHN GORSEK, predsednik.....414 W. Hay St., Springfield, Ill.
ANTON SULAR.....Box 27, Arma, Kansas
JOHN TRČELJ.....Box 257, Strabane, Pa.
FRANK PODBOJ.....Box 61, Parkhill, Pa.
FRANK BARBICH.....19611 Muskoka Ave., Cleveland, O.

NADZORNI ODSEK:
FRANK ZAITZ, predsednik.....9639 W. 26th St., Chicago, Ill.
FRED MALGAJ.....26 Central Park, Peru, Ill.
JACOB AMBROZICH.....418 Pierce St., Eveleth, Minn.

POBORI—Korrespondence s glavnimi odborniki bi dejale v gl. uradu, se vrši takole:
VSA PRIMA—Kaj se zadeva na vsaki gl. predsednika, naj se naslove na predsednika.
VSE DENARNE posiljuje v stvar, ki se tiče gl. upravnega odbora in jednate reše.
 naj se posiljuje na gl. tajništvo.
 Vse zadeve, tihajše so banalske podpore, naj se posiljuje na to. tajništvo.
 Vse zadeve v zvezi s blaginjalnimi posli, naj se posiljuje na blaginjalno.
VSE PRITOŽBE glede poslovanja v gl. upravnem odboru naj se posiljuje Frank Kajen, predsednika nadzornega odbora.
VSI PRIZIVI na gl. porotal odob se naj posiljuje na John Gortha, predsednika porotalnega odbora.
VSI DOPISI in drugi opisi, namazila, agnati, naročila in spleh vse, kar je v zvezi s glavnim jednato, naj se pošlje na "PROBOKTO," 3857 S. Lawrence Ave., Chicago, Ill.
NOTE: Correspondence with the Supreme Office should be addressed as follows:
 Communications for the supreme president should be addressed to him.
 All remittances of money and business concerning lodges and members other than state matters should be addressed to secretary's office.
 Matters of sick benefits should be addressed to the assistant secretary.
 Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up with him.

Čikaške unije podprle boj v Indiani

Chicago. — (FP) — Čikaška delavska federacija je na svoji zadnji seji prošlo nedeljo zaključila, da bo aktivno sodelovala z organiziranim delavstvom in socialisti v Indiani, kjer so pričeli boj proti vojaški diktaturi v Terre Hautu.

Svojega odvetnika Josepha M. Jacobsa je instruirla, naj pomaga državni delavski federaciji v Indiani in centralni u-

niji v okraju Vigo pri sodnem procesu proti fašističnemu režimu guvernerja McNutta, ki je proglasil obsedno stanje ob izbruhu generalne stavke meseca julija v Terre Hautu.

Delegatje so med sabo zbrali tudi \$130 za obrambni fond. Razmere Terre Hautu jim je orisal Jesse Condor, tajnik federalne unije pri Columbian Enameling & Stamping kompaniji, kjer se je pričel boj za

sklin delavcev.

priznanje unije. Ta boj se je izcimil v generalni stavki in v vojaški diktaturi, ki stremljeva za razbitjem delavskega gibanja v Terre Hautu.

Obsedno stanje je bilo suspendirano le toliko časa, dokler je bil Norman Thomas v Terre Hautu. Vzpostavljeno je bilo takoj drugi dan po njegovih shodih.

NAZNANILO IN VABILO

"SLOVENSKI DOM"

Vladno hranilno in posojilno društvo

"SLOVENIAN HOME"

Federal Savings and Loan Association

želi naznaniti tem potem svoje formalno

otvoritev svojih novih prostorov
na
1904 West Cermak Rd. - Chicago, Ill.
v soboto 7. septembra 1935
in
ob ti priliki najuljudnejše vabi vas in vaše prijatelje,
da obiščete in si ogledate naš NOVI DOM, odprto od 10
zjutraj do 8 ure zvečer, ali vsak drugi poslovni dan
kadarkoli.

Uljudno vabijo uradniki direktorji vladnega hranilnega in posojilnega društva Slovenski Dom.

Dolina meseca

ROMAN

Spisal JACK LONDON—Pislovenil Vladimir Levstik

Zvoki godbe iz plesnega paviljona so zdržali dekleti, da sta se pobrali na noge. "Preden pojdeva jest, lahko nekajkrat zapleševa," je predložila Mary. "In potem bo popoldne in vsi fantje bodo tu. Večina jih je atlekečev — zato prihajajo tako pozno, a Bert ne gleda na denar in Billy mu je v tem enak. Če jima bova bolj po godu kakor druga dekleta, naju povabita v gostilno. Dajva, Saxon, podvizajva se."

Se malo dvojice je bilo na deskah, ko sta prišli do paviljona, in tako sta zaplesali prvi valček druga z drugo.

"Tu je zdaj Bert," je šepnila Saxon, ko sta se drugič privrtili na okrog.

"Nič se ne zveni," je Mary šepnila nazaj. "Kar dalje plešiva. Nikar naj ne mislita, da ju loviva."

A Saxon je videla rdečico na njenih licih in čutila, kako je jela hitreje dihati.

"Ali si videla onega drugega?" je vprašala Mary, v dolgem drljaju vodeč Saxona po oddaljenem koncu paviljona. "To je bil Bill Roberts. Bert mi je rekel, da pride! Povabil te bo na kosilo, Bert pa mene. Danes bo še imeniten dan, videla boš. Oh! Samo da ne bi godba prenehala, preden bova na onem koncu."

Vrtili sta se dalje, misleč na to, kako bi ujeli kavalirja in obed, dve sveži mladi stvarci, ki sta nesporno dobro plesali in veselo presenečeni obstali, ko ju je vrgla godba v nevarni bližini njunih želja na koppo.

Bert in Mary sta odgovorila drug drugega s kratkimi imenoma, a za Saxona je bil Bert "gospod Wanhope", čeprav je klical on njo po imenu. Vsi so bili razen Saxona in Billyja Roberta. Mary je z živčno in malomarno naglico opravila predstavljajo.

"Gospod Roberts — gospodična Brownova. Ona je moja najboljša prijateljica. Njeno kratno ime je Saxon. Ali ni, da bi človek vpil, ko sliši takšno ime?"

"Meni dobro zveni," je odvrnil Billy, se odkril in iztegnil roko. "Veseli me, gospodična Brownova."

Ko sta se njiju roki sprijeli in je začutila voznike žulje na Billyjevi dlani, so njene bistro oči zagledale mnogo, mnogo stvari. Vse, kar je on opazil, so bile njene oči; nekako se mu je zdelo, da so višnjeve. Šele pozneje v teku dne je dožal, da so bile sive. Narobe je pa ona takoj zagledala njegove oči, kakršne so bile v resnici — globoko višnjeve, široke in lepe, z nekakšnim posebnim, deško svojeglavim izrazom. Videla je, da so gledale naravnost, in ugajale so ji, prav tako, kakor ji je ugajala tudi podoba njegove roke in dotik te roke. Razen tega je bila, čeprav le v naglici, opazila kratko, ravno postavljeno nos, rožnato barvo lic in krepko, kratko vrhno ustnico, preden je njen nagli pogled z ugodjem obstal na lepo oblikovanih, velikih, čisto začrtanih ustih z rdečimi ustnicami, ki so v nasmehu odkrivala zavidanja vredne zobe. Deček, velik, močan deček-mož, je pomislila; in ko sta se roki ločili, jo je osupil pogled na njegove lase — kratke, kodraste in peščeno rumene, skoraj kakor blede zlato, a vendar preveč lanene, da bi bilj vobče podobni zlatu.

Tako plav je bil, da se je spomnila obrazov, ki jih je bila videla na odru, na primer Olesa Olsona in Yona Yonsona; a s tem je bilo podobnosti konec. Opirala se je samo na barvo, zakaj oči so bile obrobene s temnimi vejicami in obrvmi in kar zastirte od živahnosti, ne pa strmeče v otroškem začudenju, in oblika iz gladkega rjavca suknja je bila narejena pri krojaču. Saxon jo je na mah ocenila; po njeni sod-

bi ni stala niti centa manj kakor petdeset dolarjev. Razen tega ni bil nereden kakor kak skandinavski priseljencev. Narobe, bil je izmed tistih redkih srečnejšev, ki tudi skozi nelep obliko civilizacije še izžarevajo lepoto mišic. Vsak njegov gib je bil prožen, počasen in — vsaj dozdnevno — premišljen. Pa tega ni ne videla ne premišljevala. Čutila je, bolj ko opazila, ukočeno mirnost vse igre njegovih mišic, in prav tako je tudi čutila, da je bilo tukaj tisto, po čemer je hrepelena: sproščene in mir, dvakrat dobrodejen zanj, ki je bila šest dni neprestano s skrajno napeto naglico lkalala fino perilo. Kar je videla, da je bil samo dobro oblečen mož, lep v vsem svojem držanju in gibanju. Kakor je bil že dotik njegove roke prijeten, ako ji je bil prijeten tudi ta rahlejši dojem vsega njegovega bitja, njegovega telesa in njegove duše.

Ko je vzel njen spored in se jel z njo šaliti, kakor delajo mladi ljudje, je spoznala, kako nenadoma jo je bila obšla ta radost nad njim. Odkar je živela, je ni bil še noben moški tako prevzel. In nehotno se je vprašala: Ali je to on?

Plesal je izvrstno. Veselila se je, kakor se veseli vsaka dobra plesalka, če najde dobrega plesalca. Ljubkost počasnega, nezmožnega gibanja njegovih mišic se je popolnoma ujemala z ritmom godbe. Ne dvoma ni bilo v tem ne kakega znamenja neodločnosti. Ozrla se je na Berta, ki je "vrtli" Mary in se pri tem spet in spet zaletaval v druge dvojice, ki jih je bilo vsak trenutek več. Tudi Berta, ki je bil v svoji visoki, sloki vitkosti sam zal dečko, so imeli za dobrega plesalca; a Saxon se ni spominjala, da bi bila kdaj s posebnim užitek plesala z njim. V njegovem plesanju jo je motilo nekaj sunkovitega — nekaj, kar sicer ni vselej prišlo, a je bilo vendar zmerom blizu. Njegovo bitje in vedenje je bilo nekam krčevito. Bil je prenagel ali vsaj zmerom nagnjen k prenaglici. Neprestano se je zdelo, kakor da bo zdaj zdaj ušel iz takta. To jo je motilo. Nikakega miru ni bilo pri njem.

"Vi ste plesalka, da si človek v sanjah ne more želeli boljše," je govoril Billy Roberts. "Ze mnogokrat sem slišal, kako dobro plešete."

"Rada imam ples," je odgovorila. A po načinu, kako je to rekla, je uganil, da najrajši ne bi govorila; zato je molče plesal dalje, med tem ko je njo obhajala ženska radost nad to nežno obzirnostjo. Nežna obzirnost je bila nekaj redkega v življenju, ki ga je ona živela. "Ali je to on?" Spomnila se je Maryjinih besed: "Ze jutri bi ga vzela," in se zalotila pri misli, kako bi sama že jutri vzela Billyja Roberta — če bi jo poprosil.

S sanjavo se pripravljajočimi očmi se je gibala dalje v objemu teh rok, ki so jo tako gospodovno stiskale in vodile. Boksač! Poreden zdrziljaj jo je izpreletel ob misli, kaj bi neki rekla Sara, če bi jo zdajje videla. Sicer pa itak ni bil boksač, ampak voznik. Godba je zdajje prešla v drugačen takt, koraki so se skrajšali, vodeči pritisk njegove roke je postal krepkejši; zgrabilo jo je in jo odneslo, čeprav se niso njene noge v svojih baršunastih čolnih nikoli ločile od tal. Nato sta se prav tako nenadoma vrnila v kratki korak in Saxon je opazila, kako jo je držal nekoliko proč od sebe, tako, da ji je mogel gledat v obraz in se smejeti z njo od veselja nad tem početjem. Nazadnje je postala godba počasnejša in z njo vred sta tudi onadva zavrla svoj ples, ki se je z godbo vred premil v pojemajoče drsenje in ob poslednjem zamirajočem zvoku zastal.

(Dalje prihodnjik.)

Gerdt Lyman se je malo začudil, zakaj ugotavlja to baš v tem trenutku in zakaj ugotavlja to sedeč v vlaku — grašč blaznega človeka. On sam je dremal v svojem naslanjaču. Nihče ne more vzdržati napetosti uro za uro, ne da bi postal zaspan. Napol v spanju je videl profesorja, kako se vozi vedno znova okrog sveta. Videl ga je, kako se suče okrog vogala pri Zanzibaru in kako drvi nazaj preko Južne Amerike. Spominjal ga je na verico. Ali je znal?

Koliko ur je minilo tako? Gerdt Lyman ni vedel, ko ga je zdrnilo hropeče, zmagovalno rjovenje. Ali so boljševiki razbili vrata? Planil je pokonci.

Ne, profesor se je vračal s svojega petnajstega potovanja okrog sveta. Stal je vzravnan v sibirskem brzovlaku skuštranih las in kričal. V roki je držal dve vrečici, polni okroglih, blestečih predmetov.

— Kaj je to? — je vzkliknil Gerdt Lyman presenečeno. Vedel je že, kaj je to.

— To je zlato! — Ali govorite resnico? Je to res zlato? Kako ste ga našli?

— To je zlato, — je zaklical profesor v odgovor, — in našel sem ga zato, ker poznam bistvo blaznosti. Kadar skrije blazni svoj denar v zemljo, kakor pravi Pavel, misli s tem nekaj izrednega. Ne misli v zemljo na svojemu vrtu. Misli na pravo ze-

meljsko blo. In tam sem tudi našel zlato.

— Koliko ga pa je? — je začeljal Gerdt Lyman in segel po vrečicah. — Kje ste ga našli?

— Tam, kjer leži zlato v zemlji, — je odgovoril profesor z zmagovalnim nasmehom. — Našel sem ga v Kaliforniji. Našel sem gumb, pritisnil nanj, zemljaska obla se je odprla in v nji je bilo zlato. Vrečica pri vrečici, polna zlata. Če preiščeva Klondyke, Transvaal in Zlato obalo, bo stalo zlato tam.

Gerdt Lyman je pozabil na ropot zunaj, na obleganje, na vse, razen težkih vrečic v profesorjevi roki. Tisti hip je pa Goldschmidt težko vstal s svojega stola pri vratih. Profesor je urno skril vrečici.

— Gospod profesor, — je dejal orjak, — če vzdržite vrata še deset minut, bo dobro. Potem bomo pa imeli tu boljševice.

Vrnil se je k svojememu stolu. Gerdt Lyman je opazil, da stopa nekam čudno in težko.

VIII.

Ko je prišel Jakob Isocki v Gdansk, s srcem polnim žalosti in gneva, je zavil naravnost na policijski komisariat. Tam so sprejeli njegovo ovadbo z veliko rezervno. Da bi stanova, pobegli blaznež pri ravnanju Siegfriedu Brandstedterju.

Toda potniki v tramvaju, ki so videli, kako drvi za Jakobom Isockim mož v črnem trikotju, so ga sprejeli na komisariat in potrdili to, kar so videli. Ovadba je bila sprejeta. Jakoba Isockemu so naročili, naj počaka na komisariatu in drži jezik za zobi, dokler ne bo z blaznežem sočen.

Ob dvanaestih poslani redarji so se vrtni in potrdili resničnost pripovedovanja Jakoba Isockega. Toda blazneža in njegovega gostitelja niso privedli. Ta dva sta se odpeljala z avtomobilom v Gdansk.

Jakoba Isockega so znova pozvali, naj zaenkrat molči o vsem tem. Dobil je petdeset mark za svojo ovadbo in obljubo, da dobi še več, če blazneža, primejo. Obenem so ga pozvali, naj odide kam drugam, dokler se to ne zgodi.

Jakob Isocki se je napotil v Gdansk in maščevalnost je kar puhtela iz njega. Budno bo pazil in aretirati ga da, čim ga zagleda. Toda zagledal ga ni. Nasprotno, čež dan je videl čudne reči. Videl je, kako se zbirajo ljudje, videl je vse znake punta ali pogroma.

Okrog štirih se je skromno nadel za svojih petdeset mark. Ob šestih je bil v Langermarktu in pomagal je zahtevati sovjetsko republiko. Ko so se kmalu nato pričele nasilnosti, je Jakob Isocki brez poziva posegel v boj za srečnejšo bodočnost človeške družbe.

Pomagal je pleniti trgovine z živili v eni ulici in vinotoč v drugi. Ko se je tako okrepčal, se je začel ozirati po važnejših nalogah. V njem se je oglašil spomin: hiša na Himmelfahrtskanalu, hiša z zlatim zakladom. In takoj jo je ubral tja. To je bilo okrog osmih zvečer.

V svoje ogorčenje je opazil, da so mesto zasedli drugi. Domisljal si je, da je zlati zaklad tja, toda to je bila očitno zmotna. Šest ali sedem mož je naskakovalo hišo s krampi in sekirami. Svoje delo so opravljali zelo vestno. Bilo je jasno, da imajo res namen porušiti to trdnjavo kapitalizma.

Najmarljivejši med njimi je bil pa njihov kolovodja, mož v žametastem suknju. Njegove zelene rjobe oči so žarele v hladnem ognju, rdečo grivo je imel naježeno. Vzodbujal je svoje pajdaše k večji vnemi. Kmalu so se pokazali sadovi njihovega napora. Vežna vrata so se razletela.

Med hropečim klicanjem slave bodoči državi je planila tolpa v hišo, toda prvi, ki je vstopil v njo, je hitro odskočil. Za vrati je stal orjak, kosmat, gorili podoben orjak, ki ga je Jakob Isocki še predobro poznal. Bil je to mož, ki bi bil prejšnji dan malone ujel Jakoba Isockega v hiši in ki je bil ujel njegovega spremeljevalca, junaškega pijanca.

Stal je za vrati, oborožen z železnim drogom, in vse je kazalo, da se ne misli prostovoljno umakniti idealu nove dobe. Njegov železni drog je padal neumljeno po ramenih, nosečih ta ideal.

(Dalje prihodnjik.)

Agitirajte za Prosveto!

Prigoda v Indiji

Napisal Benato Brattano

"Potovanje," je dejal lord Masbury in se utrujen zleknil v udobnem naslonjaču. "Ne, nič več mi ni do potovanja!"

Saj veste, da sem bil lani v Indiji. Moja prva postaja je bila Yeyore — pravično mesto — prekrasna oaza sredi sestradne Indije. Povedal vam bom neko čudno dogodivščino iz tistega kraja.

Okolica mesta je krasna in nikoli se nisem do siteda nagle dal starodavnih svetilšč, mošej in slikovitih razvalin. Nekega dne me je pa vsega objela želja, da bi prebil nekaj tihih pobožnih ur v velikem zapuščenem svetišču, posvečenem, kakor so mi dejali, Yami, bogu smrti.

Po prečuti noči — vročina je v Yeyoru časih ubijajoča — sem se pred jutrom odjahal na svojem konjiču v okolico. Pri skutno kričanje vranov, ki jih je Indija vsa polna, mi je sekalo v ušesa. S ceste sem krenil v stran in kaj kmalu sem bil pod znojnim prastarim svetiščem. Konja sem privezal k drevesu, zakaj iz svetišča so držale kamnite stopnice v položne vrhove in sračne terase. Izza kamnitih stebrov so kukale divje opice in me radovedno ogledovale. Na dolgih, zapuščenih hodnikih je odmev podvojil ropot mojih čevljev. Nehotno sem se zdaj pa zdaj ozrl, zakaj zdelo se mi je, da slišim korake za seboj. Po pravici vam povem, da sem se nekajkrat že hotel obrniti. Zdelo se mi je neopustljivo bogoskrunstvo, da kot zahodnjak stikam med temi starimi svetinjami. Toda vleklo me je — vsaj do sračnih teras, odkoder mora biti razgled neizmerno lep in zanimiv.

Pot navzgor je bila naporna, zato sem na nekem ovinku sedel na stopnice, da bi si dušo privezal. Tedaj se mi je nenadoma zazdelo, da slišim pod seboj peket konjskih kopit. Sprva sem mislil, da se je nemara moj konj odvezal, pa sem se sklonil čez ograjo. Začuden sem zagledal nekega jezdeca, pa še dva in potlej še pet — osem jih je bilo vseh skup — in vsi so jezdili v divjem diru proti svetišču. Živote so imeli razgaljene, sredi prs jim je pa belo žarelo neko čudno znamenje. Samo pičlo sekundo, dokler mi ni zidovje zakrilo pogleda, sem videl nekaj, da mi je kri odrevela v žilah: sleherni jezdec je imel pred seboj na sedlu privezano gočo ženske.

Torej še današnji dan, sem si mislil, leta 1934, ni človek varen pred presenečenji! Pospešil sem korak, da bi s terase videl, kam so odjezdili skrivnostni Indijci. Nabiti samokres sem čutil v svojem žepu. Naposled sem bil na vrhu. Najvišja terasa je bila prava pravca peščena puščava, od onod sem pa videl pod seboj praviljen gozd samega stebrovja, ki ga je vzhajajoče solnce rdeče ožarjalo.

Stekel sem k južnemu obzidju in se sklonil čezenj, toda jezdecov ni bilo nikjer več. Prav gotovo so bili razjahali in odšli v svetišče. In res, ko sem, tenko prislunil, sem slišal neko mrmrnanje. Prej sem si pa mislil, da sem edini živ človek v zapuščenem svetišču! Po glasovih sem presodil, da mora biti spodaj v osterbričnih hodnikih najmanj štirideset Indijcev.

Kar sem videl na prvi pogled, se je zdelo sprva osupljivo, toda že naslednji trenutek sem se zgrozil in krčevito zaril nohte v omet obzidja. To kar so ti Indijci pod menoj pripravljali, ni bilo nič drugega kakor ... človeška daritev!

Ogromni kamniti kipi božanstev so se hudobno pačili; tako se mi je vsaj zdelo. Ob nekem z belim platnom pogrnenem oltarju je stalo devet ali deset mož, nagih do pasu. Na čelih jim je žarelo rdeče znamenje. Po hodnikih in po svetišču je bilo natresenih vse polno cvetlic.

Sredi kroga razgaljenih mož so ležale nesrečne ženske, obupno se vijóče v verigah. Njihovi od groze in strahu spačeni obrazi so bili obrnjeni v krvnike. Do tiste minute nisem vedel, kateri verski sekta bi prisodil to nečloveško bogoslužje, tedaj sem

pa nenadoma zagledal za oltarjem majhen, kipec, oblečen v rdečo svilno, kipec krvoločne, nenasitne žene boga smrti — boginje Kali.

Tugi, odurni davitelji, pripadniki sekte, ki sem mislil zanj, da je že zdavnaj izumrla, bodo torej tu pred mojimi očmi, leta Gospodovega 1934, žrtvovali teš krvoločni boginji nedolžno žensko bitje! Zakaj bil sem hudo buden — nisem sanjal ...

Videl sem nekega starca, kako se je bližal oltarju, da bi opravil daritev. Svoji do kosti osušeni roki je dvignil proti kipecu boginje, vsi ostali so se pa s čelom doteknili tal. Potlej si je med ženskami izbral najlepšo in jo položil na oltar. Zasedoval sem sleherni njegovo kretnjo. Groza me je pretresla do kosti.

Tedaj sem pa opazil, da je bila med žrtvami neke bela ženska — belka s plavimi lasmi. Ženska našega plemena, razumete? Niti sekunde se nisem več obotavljal! Hotel sem skočiti v sredo med daritelje in ubraniti s samokresom žensko našega plemena, postreliti nekaj teh podivjanih človeških zveri — in če bi mi trda predla, bi odrešil s kroglo njo, ki so jo hoteli žrtvovati ...

Stekel sem po stopnicah navzdol, po hodnikih in gredicah in sem se zagnal, ne meneč se za nevarnost, s krikom "Drhal zverinska!" med Indijce.

Divjaki so odskočili. Moški, ki sem mu nastavil samokres na hrbet, se je obrnil in zagledal sem obraz, ki ni bil od blizu prav nič podoben Indijcu.

"Tako mi Jupitra!" me je nadrl v pristni angleščini, "ne streljajte, človek božji! Kaj ste ob pamet?"

Obrnil se je v drugo smer in jezo dejal nekemu pomagahu: "Prekinito, Robeson, prizor je skvarjen!"

Sunkovito sem se obrnil še jaz in sem zagledal tri ali štiri svetlo oblečene čistokrvne Anglee, ki mi jih je od zgoraj zakrival obzidek. Pred njimi je stalo črno strašilo: ogromna filmska aparatura. Tugi, ti brezvestni daritelji, njihove vrvi so bili navadni belci, v službi filmskega podjetja ...

"Zdaj menda razumete," je končal lord Masbury melanholično.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. — Cene zmerne, unijsko delo pr

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vas ustmena pojasnila.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto. Iste eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. Prosveta stane za vse enake, za člana ali nečlane \$6.00 za eno leto. Ker pa člani še plažajo pri ansementu \$1.20 za tednik, se jim šteje k naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči, da je list predrag za S. N. P. J. List Prosveta je vsa lastnina in gotovo je v vsaki družini ki bi rad čital list vsak dan. Čena lista Prosveta je:

Za Druž. države in Kanado \$6.00	Za Čiere in Chicago je...
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in.....
2 tednika in..... 3.50	2 tednika in.....
3 tednike in..... 2.50	3 tednike in.....
4 tednike in..... 1.50	4 tednike in.....
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in.....
Za Evropo je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vsa lastnina.

Pojasnilo: — Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik ali tisti član in dotične družine, ki je tako skupno naročena na Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati vsoto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vsote \$.....

1) Ime..... Čl. družina.....

Naslov..... Čl. družina.....

Ustavite tednik in ga pripilajte k moji naročnini od sledenčih članov družine:..... Čl. družina.....

2)..... Čl. družina.....

3)..... Čl. družina.....

4)..... Čl. družina.....

5)..... Čl. družina.....

Mesto..... Družina.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....